

UWAGI ANALITYCZNE

Stan i dynamika zbiorowości osób niepełnosprawnych

Jedynym badaniem, którego wyniki pozwalają ustalić pełną liczbę osób niepełnosprawnych oraz umożliwiają szczegółową charakterystykę tej grupy ludności jest spis powszechny ludności. Polska stanowi jeden z nielicznych krajów, w którym badanie zjawiska niepełnosprawności (w poprzednich latach określanego jako „inwalidztwo”) w spisach ludności stało się już tradycją. Inwalidztwo badano po raz pierwszy w spisie 1921 r. Pytania dotyczyły wówczas pewnych ułomności fizycznych, takich jak: ślepota, głuchota czy też brak kończyn. Po drugiej wojnie światowej do tej tematyki powrócono w spisach ludności w 1978, 1988 oraz w 2002 r.

W 2002 r. liczba osób niepełnosprawnych wynosiła 301,6 tys., co stanowiło 13,8% ogółu ludności województwa (w kraju odsetek ten wyniósł 14,3%). Oznacza to, że co siódmy mieszkaniec województwa był osobą niepełnosprawną.

Tabl. 1. Osoby niepełnosprawne

Wyszczególnienie	Ogółem	Miasta	Wieś
	w tys.		
O g ó ł e m	301,6	203,4	98,2
mężczyźni	143,8	94,5	49,3
kobiety	157,8	108,9	48,9
Prawnie	251,0	169,5	81,5
Tylko biologicznie	50,6	33,9	16,7

Liczba osób niepełnosprawnych prawnie stanowiła 83,2 % wszystkich osób niepełnosprawnych, natomiast liczba osób niepełnosprawnych tylko biologicznie – 16,8 %.

Wśród ogółu osób niepełnosprawnych najliczniejszą grupę stanowiły osoby posiadające orzeczenie o lekkim stopniu niepełnosprawności (27,9% zbiorowości) oraz osoby z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności (25,0% zbiorowości). W kraju odsetki te wyniosły odpowiednio 28,8% i 26,1%.

Tabl. 2. Struktura osób niepełnosprawnych

Wyszczególnienie	Ogółem	Miasta	Wieś
	w odsetkach		
O g ó ł e m	100,0	100,0	100,0
Niepełnosprawne prawnie	83,2	83,3	83,0
w tym o stopniu niepełnosprawności:			
Znacznym	23,2	24,6	20,2
Umiarkowanym	25,0	26,4	22,2
Lekkim	27,9	26,5	30,6
Niepełnosprawne tylko biologicznie	16,8	16,7	17,0
odczuwające ograniczenie sprawności:			
Całkowite	2,2	2,3	2,1
Poważne	14,6	14,4	14,9

Wśród osób niepełnosprawnych prawnie najliczniejszą grupę stanowiły osoby z orzeczeniem o lekkim stopniu niepełnosprawności (33,5%) i z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności (30,0%).

Wśród osób niepełnosprawnych tylko biologicznie z całkowicie ograniczoną zdolnością do wykonywania podstawowych czynności było 6,6 tys. osób, z czego 62,9% stanowiły kobiety. Poważne ograniczenie sprawności zadeklarowało 43,9 tys. osób, z czego 59,9% to kobiety. W ogólnej zbiorowości osób niepełnosprawnych przeważały kobiety (52,3%).

Liczba osób niepełnosprawnych w gospodarstwach domowych w stosunku do wyników reprezentacyjnego badania stanu zdrowia ludności z 1996 r. (badaniem tym objęte były tylko osoby zamieszkałe w gospodarstwach domowych) – wzrosła o 11,9 tys. osób.

W gospodarstwach domowych mieszkało 295,8 tys. osób niepełnosprawnych, tj. 98,1% populacji osób niepełnosprawnych. W gospodarstwach zbiorowych przebywało 5,9 tys. osób niepełnosprawnych, częstość występowania zjawiska niepełnosprawności w obiektach zbiorowego zakwaterowania była wyższa niż w przypadku gospodarstw domowych (256 osób niepełnosprawnych na 1000 ludności zamieszkałej w gospodarstwach zbiorowych, podczas gdy w gospodarstwach domowych wskaźnik ten wyniósł 137 osób niepełnosprawnych na 1000 ludności tam zamieszkującej).

Ogółem liczba osób niepełnosprawnych na 1000 mieszkańców województwa wynosiła w 2002 r. 138 osób, na wsi – 141 osób, w miastach – 137 osób (w kraju wskaźniki te wynosiły odpowiednio: 143, 153, 136).

Analizując zróżnicowanie terytorialne zauważa się, że największe natężenie zjawiska niepełnosprawności wystąpiło w powiecie malborskim - ponad 180 osób na 1000 mieszkańców, sztumskim - ponad 170 osób, nowodworskim i kościerskim - ponad 160 osób na 1000 mieszkańców; najniższe w powiecie puckim - ponad 110 osób na 1000 mieszkańców oraz słupskim, lęborskim i wejherowskim - ponad 120 osób na 1000 mieszkańców.

Osoby niepełnosprawne według wieku

Rozmiary zjawiska niepełnosprawności w badaniach spisowych w dużym stopniu odzwierciedlają kondycję zdrowotną społeczeństwa polskiego. Natężenie zjawiska niepełnosprawności nasila się wraz z wiekiem. Blisko 56% zbiorowości osób niepełnosprawnych stanowiły osoby w wieku 55 lat i więcej. Ponad 80% kobiet zamieszkałych na wsi wykazało niepełnosprawność prawną, a 19,5% tej zbiorowości zadeklarowało niepełnosprawność tylko biologiczną (bez orzeczenia prawnego).

Tabl. 3. Osoby niepełnosprawne według płci, wieku i kategorii niepełnosprawności

Kategorie niepełnosprawności	Mężczyźni					Kobiety				
	ogółem w tys.	w tym w wieku				ogółem w tys.	w tym w wieku			
		0-14 lat	15-19	20-64	65 lat i więcej		0-14 lat	15-19	20-59	60 lat i więcej
w odsetkach					w odsetkach					
Miasta										
Prawnie	81,6	3,3	2,2	66,1	28,4	88,0	2,3	1,6	48,6	47,4
Tylko biologicznie	12,9	10,5	4,7	42,9	41,9	21,0	4,6	2,2	21,6	71,5
Wieś										
Prawnie	42,2	4,4	2,5	70,5	22,6	39,3	3,4	1,9	49,8	44,8
Tylko biologicznie	7,2	12,8	5,3	47,1	34,8	9,5	6,8	2,9	26,9	63,4

Stan cywilny osób niepełnosprawnych

W poprzednich spisach osoby tworzące związki nieformalne wykazywane były łącznie z osobami będącymi w związkach małżeńskich formalno-prawnych. W spisie 2002 ze względu na zalecenia organizacji międzynarodowych dotyczące spisów około 2000 r. oraz z powodu stałego zwiększenia się liczby związków partnerskich, wyodrębniono oddzielnie małżeństwa zawarte zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem i oddzielnie tzw. związki partnerskie.

W 2002 r. osoby niepełnosprawne pozostawały przeważnie w związkach małżeńskich i to niezależnie od płci i charakteru miejsca zamieszkania. W rozważanej zbiorowości stosunkowo dużą grupę stanowiły kobiety będące wdowami (co trzecia kobieta niepełnosprawna była wdową). W zbiorowości niepełnosprawnych co siódma osoba była kawalerem lub panną, natomiast wśród ludności ogółem (niepełnosprawnych i sprawnych) co czwarta osoba miała stan cywilny kawaler lub panna. Najmniej liczną grupę stanowiły niepełnosprawne osoby rozwiedzione.

Tabl. 4. Struktura ludności ogółem i osób niepełnosprawnych według stanu cywilnego faktycznego i płci

Wyszczególnienie a – ogółem b – w tym niepełnosprawni	Ogółem	W tym				
		kawalerowie/ panny	żonaci/ zameżne	wdowcy/ wdowy	rozwiedzeni/ rozwiedzione	
w odsetkach						
Miasta						
Mężczyźni	a	100,0	30,9	60,7	2,7	3,5
	b	100,0	16,3	69,6	7,1	5,7
Kobiety	a	100,0	24,2	54,6	13,6	5,4
	b	100,0	10,8	48,6	32,2	7,0
Wieś						
Mężczyźni	a	100,0	36,7	58,6	2,4	1,5
	b	100,0	22,7	67,6	6,1	2,6
Kobiety	a	100,0	25,1	59,4	12,7	1,8
	b	100,0	12,2	53,7	31,0	2,1

Wykształcenie osób niepełnosprawnych

W 2002 r. wśród osób niepełnosprawnych w wieku 13 lat i więcej prawie co druga osoba posiadała wykształcenie ponadpodstawowe. Jednak odsetek osób niepełnosprawnych posiadających wykształcenie ponadpodstawowe był znacznie niższy niż w zbiorowości osób sprawnych (odpowiednio 54,6% oraz 66,5%).

Jednym z istotnych czynników różnicujących strukturę ludności według poziomu wykształcenia jest miejsce zamieszkania.

Tabl. 5. Struktura osób niepełnosprawnych w wieku 13 lat i więcej według miejsca zamieszkania, płci i poziomu wykształcenia

Poziom wykształcenia	Ogółem			Miasta			Wieś		
	ogółem	męż- czyźni	kobiety	razem	męż- czyźni	kobiety	razem	męż- czyźni	kobiety
	w odsetkach								
O g ó ł e m	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
w tym :									
Wyższe	6,1	7,4	5,0	8,3	10,1	6,6	1,7	2,0	1,4
Policealne	2,2	1,3	2,9	2,8	1,8	3,7	0,8	0,5	1,1

Tabl. 5. Osoby niepełnosprawne w wieku 13 lat i więcej według miejsca zamieszkania, płci i poziomu wykształcenia (dok.)

Poziom wykształcenia	Ogółem			Miasta			Wieś		
	ogółem	męż- czyźni	kobiety	razem	męż- czyźni	kobiety	razem	męż- czyźni	kobiety
	w odsetkach								
Średnie	23,3	22,6	24,0	29,9	29,2	30,5	9,5	9,8	9,3
zawodowe	15,2	17,0	13,6	19,0	21,5	16,9	7,2	8,1	6,3
ogólnokształcące	8,1	5,6	10,4	10,9	7,7	13,6	2,3	1,7	3,0
Zasadnicze zawodowe	22,9	31,1	15,6	23,4	31,6	16,3	22,0	30,2	13,8
Podstawowe ukończone	39,7	33,0	45,8	31,7	24,3	38,0	56,6	49,8	63,3
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	5,4	4,3	6,4	3,6	2,6	4,4	9,2	7,5	10,9

Poziom wykształcenia niepełnosprawnych mieszkańców miast, zarówno wśród mężczyzn jak i kobiet, był znacznie wyższy niż osób zamieszkałych na wsi. W miastach odsetek niepełnosprawnych mężczyzn z wykształceniem wyższym wynosił 10,1% (przy średnim wojewódzkim wskaźniku dla osób niepełnosprawnych równym 6,1%). Najniższy odsetek osób niepełnosprawnych z wykształceniem wyższym cechował mieszkanki wsi (1,4% ogółu niepełnosprawnych kobiet zamieszkałych na wsi).

W ogólnej populacji ludności w wieku 13 lat i więcej poziom wykształcenia mężczyzn był wyższy niż kobiet, również wśród osób niepełnosprawnych w analogicznej grupie niepełnosprawni mężczyźni charakteryzowali się przeciętnie wyższym poziomem wykształcenia. Ponad 62% niepełnosprawnych mężczyzn posiadało wykształcenie ponadpodstawowe, kobiet z takim wykształceniem było 47,5%.

Najwięcej kobiet niepełnosprawnych z wykształceniem ponadpodstawowym legitymowało się wykształceniem średnim zawodowym 13,6% (o 3,4% mniej niż mężczyzn) i średnim ogólnokształcącym - 10,4% (o 4,8% więcej niż mężczyzn).

Źródła utrzymania osób niepełnosprawnych

W 2002 r. tak jak i w poprzednich spisach ustalono główne i dodatkowe źródło utrzymania dla indywidualnych osób oraz odrębnie dla gospodarstw domowych.

Wyniki spisu 2002 wykazały pewne zmiany w strukturze osób niepełnosprawnych według głównego źródła utrzymania. Najwięcej osób niepełnosprawnych (79,3 %) posiadających własne źródło utrzymania uzyskiwało dochody z niezarobkowych źródeł (tj. przede wszystkim z emerytur, rent, a także z różnego rodzaju zasiłków). Odsetek osób niepełnosprawnych, których główne źródło utrzymania stanowiły dochody z osobiście wykonywanej pracy wyniósł 9,8% ogółu populacji osób niepełnosprawnych.

Tabl. 6. Niepełnosprawni według głównego źródła utrzymania

Źródła utrzymania	W tysiącach	W odsetkach
O g ó ł e m	301,6	100,0
w tym :		
Dochody z pracy	29,4	9,8
Niezarobkowe źródło	239,3	79,3
Na utrzymaniu	31,9	10,6

Aktywność ekonomiczna osób niepełnosprawnych

W spisie 2002 liczba osób niepełnosprawnych aktywnych zawodowo (obejmująca zarówno pracujących jak i bezrobotnych) wynosiła 55,6 tys. osób. Wśród aktywnych zawodowo osób niepełnosprawnych, wyższy udział zanotowano w miastach (68,3%). Liczba osób niepełnosprawnych zaliczanych do grupy biernych zawodowo liczyła 232 tys. osób.

Przeważającą grupę wśród aktywnych zawodowo osób niepełnosprawnych stanowili mężczyźni (60,9%). Wśród osób niepełnosprawnych będących biernymi zawodowo dominowały kobiety, stanowiły one 56,0% tej grupy ludności, przy czym proporcje te były zbliżone w miastach i na wsi.

Tabl. 7. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według płci, aktywności ekonomicznej i miejsca zamieszkania

Miasta, wieś	Ogółem			Mężczyźni			Kobiety		
	aktywni zawo- dowo		bierni zawo- dowo	aktywni zawo- dowo		bierni zawo- dowo	aktywni zawo- dowo		bierni zawo- dowo
	pracu- jący	bezro- botni		pracu- jący	bezro- botni		pracu- jący	bezro- botni	
w tys.									
O g ó ł e m	41,6	14,0	232,0	25,7	8,2	102,0	15,9	5,8	130,0
Miasta	27,6	10,4	156,8	16,6	6,0	67,0	11,0	4,3	89,8
Wieś	14,0	3,6	75,2	9,1	2,2	35,0	4,9	1,5	40,2

Natężenie aktywności zawodowej w danej grupie ludności obrazuje współczynnik określający udział osób aktywnych zawodowo w populacji w wieku 15 lat i więcej.

W przypadku ludności ogółem niewiele ponad połowa zbiorowości w wieku 15 lat i więcej była czynna zawodowo. W zbiorowości osób niepełnosprawnych aktywność zawodowa była znacznie niższa i wynosiła 19,2%.

Poziom aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych był w 2002 r. prawie 3-krotnie niższy niż ogółu ludności w wieku 15 lat i więcej. Jednocześnie niższy był w tej grupie udział pracujących (stanowili 14,4% populacji niepełnosprawnych w wieku 15 lat i więcej wobec 43,6% dla ogólnej zbiorowości).

Tabl. 8. Bezrobotni, stopa bezrobocia oraz współczynnik aktywności zawodowej według płci i miejsca zamieszkania

Wyszczególnienie	Ludność w wieku 15 lat i więcej			W tym osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej		
	bezrobotna w tys.	stopa bezrobocia	współ- czynnik aktywności zawodowej	bezrobotne w tys.	stopa bezrobocia	współ- czynnik aktywności zawodowej
O g ó ł e m	213,5	22,3	56,1	14,0	25,2	19,2
mężczyźni	108,9	20,9	63,6	8,2	24,3	24,7
kobiety	104,6	24,0	49,2	5,8	26,7	14,2
Miasta	137,6	20,7	55,9	10,4	27,3	19,4
Wieś	76,0	25,9	56,8	3,6	20,7	18,9

Stopa bezrobocia osób niepełnosprawnych wynosiła w 2002 r. 25,2%, tj. o 2,9 punktu więcej niż dla ogółu ludności. Wyższą stopę bezrobocia w odniesieniu do porównywalnej populacji w wieku 15 lat i więcej odnotowano dla niepełnosprawnych kobiet, a w szczególności dla mieszkańców miast. Niepełnosprawną ludność wiejską cechował niższy poziom bezrobocia niż obserwowany dla całej zbiorowości (sprawnych i niepełnosprawnych) zamieszkałej na wsi.

Wielkość gospodarstw domowych z osobami niepełnosprawnymi

W 2002 r. w województwie było ogółem 755,2 tys. gospodarstw domowych, w skład których wchodziło 2156,9 tys. osób. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym wynosiła 2,86, przy czym w mieście 2,63 osoby, na wsi - 3,50. W 518,6 tys. gospodarstwach domowych nie było osób, które zadeklarowały ograniczenie sprawności (niepełnosprawność biologiczną) czy też posiadały aktualne orzeczenie kwalifikujące daną osobę do zbiorowości osób niepełnosprawnych prawnie. Przeciętna liczba osób w gospodarstwach domowych tworzonych tylko przez osoby sprawne była nieco niższa od ogólnego wskaźnika i wynosiła 2,81, natomiast przeciętna liczba osób zamieszkałych w gospodarstwach domowych z co najmniej 1 osobą niepełnosprawną była wyższa niż w przypadku obu wspomnianych wcześniej grup i wyniosła 2,95 osoby.

Tabl. 10. Gospodarstwa domowe i liczba osób w gospodarstwach domowych według występowania niepełnosprawności

Wyszczególnienie	Gospodarstwa domowe			Ludność w gospodarstwach domowych			Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym		
	ogółem	miasta	wieś	ogółem	miasta	wieś	ogółem	miasta	wieś
	w tys.								
O g ó ł e m	755,2	557,3	197,9	2156,9	1465,4	691,5	2,86	2,63	3,50
Bez osób niepełnosprawnych	518,6	393,0	125,7	1459,5	1025,9	433,6	2,81	2,61	3,45
Z osobami niepełnosprawnymi	236,6	164,3	72,2	697,5	439,5	258,0	2,95	2,67	3,57
tylko z osobami niepełnosprawnymi	68,2	51,5	16,6	92,7	68,5	24,3	1,36	1,33	1,46
pozostałe z osobami niepełnosprawnymi	168,4	112,8	55,6	604,7	371,0	233,7	3,59	3,29	4,21

Najwyższą przeciętną liczbę osób zanotowano w gospodarstwach domowych na wsi, w skład których wchodziły zarówno osoby niepełnosprawne jak i sprawne (4,21 osoby), najniższą zaś (1,33 osoby) w gospodarstwach domowych w miastach, w których znajdowały się tylko osoby niepełnosprawne.

Tabl. 11. Gospodarstwa domowe według liczby osób i występowania niepełnosprawności

Wyszczególnienie	Ogółem w tys.	O liczbie osób					
		1	2	3	4	5	6 i więcej
		w odsetkach					
O g ó ł e m	755,2	24,0	23,0	20,4	18,6	8,2	5,8
Bez osób niepełnosprawnych	518,6	26,1	20,0	20,9	20,2	8,1	4,7
Z osobami niepełnosprawnymi	236,6	19,5	29,6	19,3	15,0	8,6	8,1
Miasta	557,3	27,0	24,8	21,1	17,6	6,4	3,1
Bez osób niepełnosprawnych	393,0	29,1	21,6	21,4	19,0	6,3	2,6
Z osobami niepełnosprawnymi	164,3	22,0	32,4	20,2	14,3	6,8	4,3
Wieś	197,9	15,8	18,1	18,4	21,2	13,2	13,2
Bez osób niepełnosprawnych	125,7	17,0	15,1	19,1	24,1	13,7	11,2
Z osobami niepełnosprawnymi	72,2	13,8	23,4	17,3	16,4	12,5	16,7

Z analizy struktury gospodarstw domowych ze względu na liczbę osób tworzących dane gospodarstwo wynika, że sytuacja gospodarstw ogółem, gospodarstw tworzonych przez osoby sprawne, jak i gospodarstw, w których znajdują się osoby niepełnosprawne - kształtuje się odmiennie

w miastach i na wsi. Zarówno w gospodarstwach ogółem jak i w gospodarstwach, które tworzą osoby sprawne przeważają gospodarstwa 1-osobowe (24,0% ogółu gospodarstw i 26,1% gospodarstw z osobami sprawnymi). Natomiast wśród gospodarstw domowych z osobami niepełnosprawnymi największy udział mają gospodarstwa 2-osobowe (29,6%). Obserwacja ta dotyczy szczególnie miast, gdzie 32,4% gospodarstw domowych z osobami niepełnosprawnymi stanowią gospodarstwa dwuosobowe.

Wyniki spisu dotyczące wieku osób niepełnosprawnych zamieszkujących gospodarstwo domowe zanalizowano według składu pokoleniowego. W 2002 r. ponad 42% gospodarstw domowych składało się głównie z osób młodych i w średnim wieku. Ta grupa pokoleniowa dominowała również w przypadku gospodarstw domowych, w skład których wchodziły osoby niepełnosprawne (blisko 32%). Porównywalną zbiorowość (26,4%) stanowiły gospodarstwa domowe z osobami niepełnosprawnymi, w których znajdowały się osoby wyłącznie starsze. Taki skład osobowy przeważał w gospodarstwach domowych zamieszkałych tylko przez osoby niepełnosprawne (64,3%).

Warunki mieszkaniowe gospodarstw domowych z osobami niepełnosprawnymi

Warunki, w jakich mieszkają osoby niepełnosprawne, mają dla tej grupy ludności szczególne znaczenie, gdyż mogą albo ułatwić lub utrudnić aktywność życiową tych osób. Dane uzyskane podczas spisu 2002 pozwalają na globalne porównanie warunków mieszkaniowych osób niepełnosprawnych z warunkami mieszkaniowymi ogółu ludności.

Zgodnie z wynikami spisu ludności w 2002 r. struktura gospodarstw domowych według przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania przypadającej na 1 osobę jest zbliżona zarówno dla gospodarstw domowych ogółem, gospodarstw, w skład których wchodzi osoby sprawne, jak i gospodarstw domowych z osobami niepełnosprawnymi. Prawie w każdym typie gospodarstw domowych najwyższym odsetkiem charakteryzuje się grupa osób zajmujących mieszkania o przeciętnej powierzchni powyżej 30 m².

Tabl. 12. Gospodarstwa domowe w mieszkaniach według przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania przypadającej na 1 osobę i występowania niepełnosprawności

Wyszczególnienie	Ogółem w tys.	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę ^{a)}						
		poniżej 5,0 m ²	5,0-6,9	7,0-9,9	10,0-14,9	15,0-19,9	20,0-29,9	30,0 m ² i więcej
w odsetkach								
O g ó ł e m	754,6	0,5	2,2	8,3	22,1	19,6	22,8	24,4
Bez osób niepełnosprawnych	518,2	0,5	2,3	8,4	22,6	19,6	21,8	24,6
Z osobami niepełnosprawnymi	236,4	0,5	2,1	7,9	21,0	19,7	25,0	23,9
Miasta	557,0	0,4	2,0	8,1	22,0	20,4	23,0	24,0
Bez osób niepełnosprawnych	392,8	0,5	2,1	8,3	22,5	20,4	21,9	24,3
Z osobami niepełnosprawnymi	164,2	0,4	1,8	7,7	20,7	20,6	25,7	23,1
Wieś	197,6	0,8	2,9	8,8	22,5	17,3	22,1	25,6
Bez osób niepełnosprawnych	125,5	0,8	3,0	9,0	23,0	17,3	21,4	25,4
Z osobami niepełnosprawnymi	72,1	0,8	2,6	8,3	21,6	17,5	23,4	25,8

a) Bez powierzchni wykorzystywanej wyłącznie do prowadzenia działalności gospodarczej.

Podobnie przedstawia się sytuacja odnośnie wskaźnika liczby osób przypadających na 1 izbę w mieszkaniu. Zarówno w gospodarstwach domowych ogółem, jak i w gospodarstwach domowych osób sprawnych oraz w gospodarstwach domowych z osobami niepełnosprawnymi ponad połowa osób

w mieszkaniach ma do swojej dyspozycji przynajmniej 1 izbę. W mieszkaniach o nadmiernym zaludnieniu (3 i więcej osób na pokój) mieszka 10,6 tys. osób, tj. 1,4% ogółu gospodarstw domowych, natomiast w przypadku gospodarstw domowych z osobami niepełnosprawnymi odsetek ten jest nieznacznie niższy - 1,3% (liczba gospodarstw domowych z osobami niepełnosprawnymi w mieszkaniach o nadmiernym zaludnieniu wyniosła 3,0 tys.).

Tabl. 13. Gospodarstwa domowe zamieszkałe w mieszkaniach według przeciętnej liczby osób na 1 izbę w mieszkaniu i występowania niepełnosprawności

Wyszczególnienie	Ogółem w tys.	Przeciętna liczba osób na 1 izbę w mieszkaniu ^{a)}						
		poniżej 0,50 osoby	0,50-0,99	1,00	1,01-1,49	1,50-1,99	2,00-2,99	3,00 osoby i więcej
		w odsetkach						
O g ó ł e m	754,6	11,6	35,7	22,2	13,8	9,3	6,0	1,4
Bez osób niepełnosprawnych ...	518,2	11,9	34,4	22,6	14,3	9,3	6,1	1,5
Z osobami niepełnosprawnymi	236,4	11,1	38,4	21,4	12,8	9,2	5,7	1,3
Miasta	557,0	12,3	37,3	23,7	12,4	7,9	5,1	1,3
Bez osób niepełnosprawnych ...	392,8	12,5	35,8	24,0	13,0	8,0	5,2	1,4
Z osobami niepełnosprawnymi	164,2	11,7	40,7	23,0	11,0	7,6	4,8	1,2
Wieś	197,6	9,8	31,2	18,1	17,8	13,1	8,5	1,7
Bez osób niepełnosprawnych ...	125,5	9,8	30,1	18,2	18,3	13,1	8,7	1,7
Z osobami niepełnosprawnymi	72,1	9,8	33,1	17,8	16,8	12,9	8,0	1,6

a) Bez izb wykorzystywanych wyłącznie do prowadzenia działalności gospodarczej.

Porównywalne są również warunki mieszkaniowe w wymienionych typach gospodarstw domowych pod względem wyposażenia mieszkań w podstawowe instalacje takie, jak wodociąg, ustęp, łazienka czy gaz. Ponad 1/3 wszystkich gospodarstw domowych w 2002 r. była wyposażona w podstawowe instalacje, przy czym w miastach ponad połowa mieszkań zajmowanych przez gospodarstwo domowe osób sprawnych było wyposażone w wodociąg, ustęp, łazienkę i gaz. W przypadku gospodarstw domowych z osobami niepełnosprawnymi – 36,0% ich mieszkań posiadało podstawowe urządzenia techniczno-sanitarne.

Tabl. 14. Struktura gospodarstw domowych według występowania niepełnosprawności i stopnia wyposażenia mieszkania w instalacje

Stopień wyposażenia mieszkania w instalacje	Ogółem			Miasta			Wieś		
	ogółem	bez osób niepełnosprawnych	z osobami niepełnosprawnymi	razem	bez osób niepełnosprawnych	z osobami niepełnosprawnymi	razem	bez osób niepełnosprawnych	z osobami niepełnosprawnymi
	w odsetkach								
Wodociąg, ustęp i łazienka:									
z c.o. zbiorowym:									
z gazem	39,0	40,4	36,0	52,7	53,2	51,6	0,5	0,5	0,5
bez gazu	6,8	7,3	5,8	7,1	7,5	6,1	6,1	6,7	5,1
z c.o. indywidualnym:									
z gazem	13,5	14,1	12,1	17,0	17,3	16,2	3,6	4,1	2,8
bez gazu	20,1	19,8	20,8	7,5	7,7	7,2	55,5	57,7	51,8
bez c.o.:									
z gazem	4,6	4,4	5,0	6,1	5,7	7,1	0,2	0,2	0,2
bez gazu	6,9	6,2	8,3	3,3	3,1	3,6	17,1	16,0	19,0

Tabl. 14. Struktura gospodarstw domowych według występowania niepełnosprawności i stopnia wyposażenia mieszkania w instalacje (dok.)

Stopień wyposażenia mieszkania w instalacje	Ogółem			Miasta			Wieś		
	ogółem	bez osób niepełnosprawnych	z osobami niepełnosprawnymi	razem	bez osób niepełnosprawnych	z osobami niepełnosprawnymi	razem	bez osób niepełnosprawnych	z osobami niepełnosprawnymi
	w odsetkach								
Tylko wodociąg:									
z c.o. zbiorowym:									
z gazem	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,3	-	-	-
bez gazu	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1
z c.o. indywidualnym:									
z gazem	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,5	0,0	0,0	0,0
bez gazu	0,9	0,8	1,1	0,3	0,3	0,4	2,5	2,4	2,8
bez c.o.:									
z gazem	1,8	1,6	2,3	2,5	2,1	3,3	0,0	0,0	0,1
bez gazu	4,4	3,6	6,1	2,2	1,9	2,9	10,6	9,1	13,2
Bez wodociągu:									
z innymi instalacjami	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,3	0,3	0,4
bez żadnych innych instalacji	1,0	0,8	1,4	0,2	0,2	0,3	3,2	2,7	3,9
Nie ustalono	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2

Główne źródła utrzymania gospodarstw domowych z osobami niepełnosprawnymi

Wyniki spisu ludności 2002 wskazują na istotne różnice w strukturze gospodarstw domowych według źródeł utrzymania pomiędzy zbiorowościami gospodarstw tworzonych tylko przez osoby sprawne i tych, które mają w swym składzie co najmniej 1 osobę niepełnosprawną, a jeszcze w większym stopniu odróżnia się struktura gospodarstw domowych składających się wyłącznie z osób niepełnosprawnych.

W gospodarstwach domowych osób sprawnych głównym źródłem utrzymania gospodarstwa są najczęściej dochody z pracy (64,1% gospodarstw, w skład których wchodzi osoby sprawne). Natomiast dla blisko 68% gospodarstw z osobami niepełnosprawnymi główne źródło dochodów stanowią źródła niezarobkowe (emerytury, renty, zasiłki i inne); w gospodarstwach domowych, w których wszystkie osoby były niepełnosprawne odsetek ten wynosi 92,2%. Warto również zwrócić uwagę, na wyższy na wsi niż w miastach udział gospodarstw osób niepełnosprawnych utrzymujących się z pracy (odpowiednio 36,5% i 29,1%).

Tabl. 15. Struktura gospodarstw domowych według głównego źródła utrzymania gospodarstwa i występowania niepełnosprawności

Wyszczególnienie	Ogółem	W tym według głównego źródła utrzymania		
		praca	niezarobkowe źródła	na utrzymaniu
	w odsetkach			
O g ó ł e m	100,0	53,8	40,4	4,4
Bez osób niepełnosprawnych	100,0	64,1	27,8	6,1
Z osobami niepełnosprawnymi	100,0	31,3	67,9	0,5
tylko z osobami niepełnosprawnymi	100,0	6,4	92,2	1,1
pozostałe z osobą niepełnosprawną	100,0	41,4	58,0	0,3

Tabl. 15. Struktura gospodarstw domowych według głównego źródła utrzymania gospodarstwa i występowania niepełnosprawności (dok.)

Wyszczególnienie	Ogółem	W tym według głównego źródła utrzymania		
		praca	niezarobkowe źródła	na utrzymaniu
	w odsetkach			
Miasta	100,0	52,8	40,3	5,2
Bez osób niepełnosprawnych	100,0	62,7	27,8	7,1
Z osobami niepełnosprawnymi	100,0	29,1	69,9	0,6
tylko z osobami niepełnosprawnymi	100,0	6,7	91,9	1,3
pozostałe z osobą niepełnosprawną	100,0	39,4	60,0	0,4
Wieś	100,0	56,7	40,7	2,0
Bez osób niepełnosprawnych	100,0	68,3	27,8	3,0
Z osobami niepełnosprawnymi	100,0	36,5	63,1	0,3
tylko z osobami niepełnosprawnymi	100,0	5,8	93,4	0,7
pozostałe z osobą niepełnosprawną	100,0	45,6	54,0	0,2

Rodziny z osobami niepełnosprawnymi

Badanie osób niepełnosprawnych wykazało, że w 2002 r. w województwie wśród 592,4 tys. rodzin wyodrębnionych w gospodarstwach domowych było 176,4 tys. rodzin, w których rodzice, jedno z rodziców lub dziecko (dzieci) byli niepełnosprawni. Oznacza to, że w blisko co trzeciej rodzinie znajdują się osoby niepełnosprawne (jedna lub więcej). Z rodzin tych 67,2% zamieszkiwało w miastach a 32,8% na wsi.

Tabl. 16. Rodziny w gospodarstwach domowych według typu rodzin i występowania niepełnosprawności

Wyszczególnienie	Ogółem w tys.	Małżeństwa		Partnerzy		Matki z dziećmi	Ojcowie z dziećmi
		bez dzieci	z dziećmi	bez dzieci	z dziećmi		
		w odsetkach					
O g ó ł e m	592,4	21,4	56,2	1,0	1,4	17,8	2,2
Bez osób niepełnosprawnych	416,0	16,7	59,8	1,0	1,5	18,8	2,1
Z osobami niepełnosprawnymi	176,4	32,2	48,0	0,9	1,1	15,4	2,5
Miasta	415,1	23,2	52,8	1,1	1,3	19,2	2,4
Bez osób niepełnosprawnych	296,5	18,3	56,2	1,2	1,4	20,6	2,3
Z osobami niepełnosprawnymi	118,6	35,4	44,3	1,0	1,1	15,8	2,5
Wieś	177,4	17,1	64,3	0,6	1,5	14,6	2,0
Bez osób niepełnosprawnych	119,5	12,9	68,5	0,6	1,6	14,6	1,7
Z osobami niepełnosprawnymi	57,8	25,8	55,5	0,6	1,1	14,5	2,5

W zbiorowości rodzin z osobami niepełnosprawnymi w 2002 r., podobnie jak w przypadku rodzin w gospodarstwach domowych ogółem, najliczniejszą grupę stanowiły małżeństwa i partnerzy z dziećmi lub bez (82,1%), najmniejszą grupę rodzin tworzyli ojcowie z dziećmi (2,5% zbiorowości rodzin z osobami niepełnosprawnymi).

Tabl. 17. Rodziny z osobami niepełnosprawnymi według liczby dzieci do lat 24 pozostających na utrzymaniu w rodzinie i typu rodziny

Typ rodziny	Ogółem	Z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu				Bez dzieci do lat 24 na utrzymaniu
		razem	o liczbie dzieci			
			1	2	3 i więcej	
			w tys.			
O g ó ł e m	176,4	67,8	32,6	21,3	13,9	108,6
Małżeństwa/partnerzy	144,9	58,0	26,5	18,8	12,7	86,9
Matki z dziećmi	27,1	8,5	5,2	2,2	1,1	18,6
Ojcowie z dziećmi	4,4	1,3	0,9	0,3	0,1	3,1

W ogólnej liczbie 176,4 tys. rodzin z osobami niepełnosprawnymi było 67,8 tys. rodzin, w których znajdowały się dzieci do lat 24 pozostające na utrzymaniu. We wszystkich typach rodzin najwyższy odsetek stanowiły rodziny z 1 dzieckiem na utrzymaniu.

Główne źródło utrzymania rodzin z osobami niepełnosprawnymi

Podobnie, jak w przypadku gospodarstw domowych z osobami niepełnosprawnymi, główne źródło utrzymania we wszystkich typach rodzin z osobami niepełnosprawnymi stanowiły niezarobkowe źródła dochodów (renty, emerytury, zasiłki etc.). Dotyczy to zarówno rodzin mieszkających w miastach jak i na wsi. Blisko 87% małżeństw bez dzieci, matek z dziećmi oraz ojców z dziećmi, w których małżonek, rodzic lub dziecko było osobą niepełnosprawną, zadeklarowało dochody z niezarobkowych źródeł jako główne źródło utrzymania. Ponad 1/3 małżeństw z dziećmi za główne źródło dochodu podało dochody z pracy, jednak i w tym typie rodzin z osobą niepełnosprawną dominowały dochody pochodzące z niezarobkowych źródeł (55,6%). Zwraca uwagę stosunkowo wysoki udział rodzin z osobami niepełnosprawnymi partnerów bez dzieci i partnerów z dziećmi, które jako główne źródło utrzymania zadeklarowały pozostawanie na utrzymaniu (odpowiednio 10,3% i 16,1%).

Tabl. 18. Rodziny z osobami niepełnosprawnymi w gospodarstwach domowych według głównego źródła utrzymania i typu rodziny

Typ rodziny Miasta, wieś	Ogółem w tys.	W tym według głównego źródła utrzymania		
		praca	niezarobkowe źródła	na utrzymaniu
		w odsetkach		
O g ó ł e m	176,4	24,8	70,9	3,9
Małżeństwa bez dzieci	56,9	11,4	86,6	1,8
Małżeństwa z dziećmi	84,6	38,8	55,6	5,2
Partnerzy bez dzieci	1,5	22,9	65,7	10,3
Partnerzy z dziećmi	1,9	32,7	50,3	16,1
Matki z dziećmi	27,1	11,2	85,4	3,1
Ojcowie z dziećmi	4,4	11,0	85,9	2,6
Miasta	118,6	24,6	71,1	3,8
Małżeństwa bez dzieci	42,0	11,9	86,1	1,8
Małżeństwa z dziećmi	52,5	39,5	54,7	5,2
Partnerzy bez dzieci	1,1	23,9	65,9	9,2
Partnerzy z dziećmi	1,2	33,7	49,6	15,4
Matki z dziećmi	18,7	12,9	83,3	3,4
Ojcowie z dziećmi	3,0	11,9	84,7	2,9
Wieś	57,8	25,2	70,5	4,1
Małżeństwa bez dzieci	14,9	9,9	87,9	2,1
Małżeństwa z dziećmi	32,1	37,5	56,9	5,2
Partnerzy bez dzieci	0,4	20,0	64,9	13,7
Partnerzy z dziećmi	0,7	30,7	51,7	17,3
Matki z dziećmi	8,4	7,4	90,1	2,3
Ojcowie z dziećmi	1,4	9,1	88,5	2,0